

POSTANOWIENIE

16 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 16 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Z. spółki akcyjnej w S.
przeciwko M. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Z. spółki akcyjnej w S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 21 grudnia 2021 r., I AGa 187/19,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powódce odpisu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty;**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz radcy pr. E. W. wynagrodzenie w kwocie 8 100 (osiem tysięcy sto) zł - podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług - tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 21 grudnia 2021 r. (sygn. akt I AGa 187/19) pełnomocnik z urzędu powódki - Z. Spółka Akcyjna w S. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. stanowiącej jednocześnie najdalej idący zarzut nieważności postępowania polegający na pozbawieniu powódki możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), poprzez nieustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu, mimo że „powódka była zwolniona z kosztów procesu, nie posiadała środków finansowych, a nadto przy skomplikowanym stanie faktycznym i prawnym nie była w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego prowadzenia sprawy” oraz nieprzeprowadzeniu dowodu z zeznań świadków S. O., M. K., D. K., M. Z., z powołaniem na to, że Sąd pierwszej instancji pominął dowód z zeznań tych świadków.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że przesłanka, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. (a zarazem brana przez Sąd Najwyższy pod rozwagę, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., z urzędu), dotyczy tylko nieważności

przed sądem drugiej instancji (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 2008, nr 5, poz. 81). Badanie w postępowaniu kasacyjnym nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji ma charakter pośredni i jest możliwe, gdy skarżący zarzuci sądowi drugiej instancji naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. (przez nieuwzględnienie z urzędu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji) i art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji w fazie wyrokowania przez wydanie orzeczenia kasatoryjnego i znoszącego postępowanie przed sądem pierwszej instancji w zakresie dotkniętym nieważnością (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lutego 2000 r., III CKN 1204/99, niepubl. oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, niepubl. i z 1 marca 2018 r., III UK 35/17, niepubl.). W realiach sprawy powódka sformułowała zarzut nieważności postępowania z przyczyn analogicznych jak te, które podniosła w ramach art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. już na etapie postępowania apelacyjnego przed Sądem odwoławczym. Sąd Apelacyjny w Poznaniu uznał jednak ten zarzut za bezzasadny. W konsekwencji nie zastosował art. 386 § 2 k.p.c. i wyrokiem z 21 grudnia 2021 r. oddalił apelację powodowej Spółki. Skarżąca podnosząc istnienie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. już na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji sformułowała go w sposób wadliwy, gdyż ograniczyła się do wskazania samego art. 379 pkt 5 k.p.c., podczas gdy powinna była jednocześnie zarzucić Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu naruszenie art. 386 § 2 k.p.c., czego jednak nie uczyniła. Natomiast w odniesieniu do etapu postępowania apelacyjnego należy podkreślić, że treść wniesionej przez nią apelacji - zawierająca szeroko uzasadnione zarzuty dotyczące naruszeń przez Sąd pierwszej i drugiej instancji przepisów prawa procesowego i materialnego – przeczy tezie, by powódka była stroną nieporadną do tego stopnia, aby nie potrafiła wskazać na istotne dla niej okoliczności i prawne mające znaczenie dla oceny zasadności wniesionego przez nią powództwa, a po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji, zasadności jej apelacji. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawartego w skardze kasacyjnej sporządzonej przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego powódki nie wynika, w jaki sposób brak ustanowienia

dla powódki pełnomocnika z urzędu na etapie postępowania apelacyjnego wpłynął na pozbawienie powódki możliwości obrony swych praw, w szczególności jakich okoliczności czy zarzutów w trakcie tego etapu postępowania powódka nie podniosła z tej przyczyny, że nie reprezentował jej profesjonalny pełnomocnik procesowy. W tym stanie rzeczy zarzut nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji z powodu pozbawienia możliwości obrony swych praw przez powódkę nie został wykazany.

Nie została też wykazana przesłanka oczywistej zasadności skargi. Wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zachodzi wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398 § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, niepubl.). Zdaniem pełnomocnika strony skarżącej, oczywista zasadność skargi kasacyjnej sprowadzała się do zarzutu kwalifikowanych uchybień, jakich miał się dopuścić Sąd Apelacyjny w Poznaniu i w rezultacie rozstrzygnięcia, które naruszało, w szczególności art. 484 § 2 k.c., poprzez przyjęcie, że skarżącej nie należało się wynagrodzenie za wykonane roboty, w ramach spornej umowy z 25 września 2008 r. oraz uznanie, iż nie zachodziły podstawy do miarkowania kary umownej. Wykluczenie przez Sąd odwoławczy możliwości zastosowania instytucji miarkowania kary umownej (art. 484 § 2 k.c.) doprowadziło do nieuzasadnionego wzbogacenia strony pozwanej i naruszyło gwarancję ochrony praw dłużnika

ze względu na zasady słuszności. Wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na przyczynę kasacyjną z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. ograniczają się do swoistej prezentacji poglądów nauki prawa odnośnie do instytucji przewidzianej w art. 484 § 2 k.c. wraz z przywołaniem wybranych orzeczeń sądowych, aby ostatecznie poprzestać na polemice z oceną dowodów dokonaną przez Sąd odwoławczy i nieuwzględnieniem przez Sąd drugiej instancji wniosków powódki o dopuszczenie nowych dowodów: z opinii biegłego sądowego oraz dowodu z dokumentu w postaci decyzji Komisji Rozjemczej z 7 sierpnia 2012 r. W ocenie Sądu Najwyższego, uzasadnienie wniosku skarżącej o przyjęcie jej skargi do rozpoznania z powołaniem się na przesłankę oczywistej zasadności skargi stanowi w istocie próbę zaangażowania tego Sądu do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych w oparciu o przeprowadzone dowody i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym. Jak wskazuje, zaś art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a takie zarzuty (w szczególności zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.) zostały zawarte w skardze kasacyjnej oraz przywołane także w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W konsekwencji przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie została wykazana.

Sąd Najwyższy nie dostrzegł także z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.) nieważności postępowania z innych przyczyn niż powołana przez powódkę w jej skardze kasacyjnej.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego - na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną - orzeczono na podstawie art. 98 § 1, §1¹, 3 i 4 k.p.c. w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

O przyznaniu od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz radcy pr. E. W. wynagrodzenia tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu - podwyższonego o stawkę podatku od towarów i usług - na stosowny wniosek, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie przepisów § 2, § 4 ust. 1 i 3 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 2437) w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935) stosowanego przez analogię wobec sprzeczności z Konstytucją regulacji zawartej w § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

[SOP]

(r.g.)